

Logopedia w Przedszkolu

Data: 2020.06.08

Logopeda: Dorota Kurek

Temat: Stymulowanie rozwoju głoski **cz** część III

Ćwiczenia dla dzieci, które umieją wypowiedzieć w izolacji głoskę **cz**, ale nie umieją jej zastosować w mowie spontanicznej.

Poniższe ćwiczenia przeznaczone są dla dzieci, które umieją wypowiedzieć głoskę **cz w izolacji, sylabach, a także przeszły przez etap ćwiczenia tej głoski na początku wyrazów i stosują ją poprawnie** (patrz: „Stymulowanie rozwoju głoski „**cz**”, cz I, cz II).

Tu uwaga – sformułowanie „stosują poprawnie” na tym etapie nie odnosi się jeszcze do mowy spontanicznej, lecz do sytuacji kontrolowanych ćwiczeń.

Ten etap składa się z dwóch części:

1. Ćwiczenia artykulacyjne
2. Ćwiczenia słuchowe

Część 1: Ćwiczenia artykulacyjne

Ćwiczenie głoski **cz** w śródgłosie wyrazów.

Ćwiczenie głoski **cz** w śródgłosie wyrazów, tzn. w środku wyrazów, w takiej pozycji fonetycznej, aby ćwiczona głoska znalazła się między samogłoskami, np. **klucze, loczek**.. itd.

Przebieg ćwiczeń:

- Rozgrzewka artykulacyjna. Przygotowujemy aparat mowny poprzez ćwiczenia warg, języka żuchwy. (patrz na końcu opracowania Załącznik 3: „Ćwiczenie sprawności narządów artykulacyjnych”)
- Utrwalamy **cz** w sylabach: **acza, oczo, uczu, ecze, yczy, iczy**
- Ćwiczymy wyrazy: **haczyk, kubeczek, kaczor, klucze, leczy, oczy, pieczętka, raczek, buziaczek, buraczek, leczy, mruć, uczy, ćwicz, moczy, kaleczy, liczy, buczy.**

Jak ćwiczymy wyrazy:

- dziecko powtarza wyrazy za rodzicem
- nazywanie obrazków; rodzic nazywa obrazek, następnie dziecko nazywa obrazek (Załącznik 1)
- dziecko rysuje obrazki zadane przez rodzica, następnie je nazywa.
- do utrwalania wyrazów wykorzystujemy przedmioty codziennego użytku, a także wyrazy, które pojawiają się w codziennych, życiowych sytuacjach.
- dziecko utrwała wielokrotnie wyraz w zabawach związanych z ruchem (Załącznik 2)
- dziecko odgaduje zagadki

Część 2: Ćwiczenia słuchowe

Ćwiczenie 1

Wybierz sylabę. Rodzic wolno wymawia różne sylaby. Zadaniem dziecka jest wskazanie, która sylaba jest poprawna, tzn. która zawiera głoskę **cz**, np

awa, asa, ama, acza, ala, ama, afa, acza, aka....itp

Dziecko wskazuje sylabę np. klaszcząc, lub mówiąc „tak”, lub podskakując, lub t.p.

Ćwiczenie 2

Zabawa w pomyłki. Rodzic umawia się z dzieckiem na „zabawę w pomyłki”. Rodzic wymawia dany wyraz dobrze lub źle. Dziecko określa, czy wypowiedź jest prawidłowa, krótkim stwierdzeniem: „tak”, „nie”. Przykład: **kaczor**, kasor, kacior, **kaczor**, **kaczor**, kasior, **kaczor**..itp.

Ćwiczenie 3

To ćw. podobne jest do ćw. 2, jednak tu rodzic **nie umawia się** z dzieckiem, tylko wymawia nieprawidłowo wyraz w dowolnej sytuacji, np. kiedy trzyma w rękach klucze, mówi do dziecka „Potrzyмай **kluce**”, obserwując jego reakcję. Jeśli dziecko zareagowało na tę wymowę i zobaczyło błąd jest to dla nas sygnał, że prawidłowy wzorzec słuchowy głoski u dziecka istnieje i wystarczy wykonywać ćw. artykulacyjne. Jeśli nie reaguje, tzn. nie słyszy pomyłki, kontynuujemy ćwiczenia słuchowe nr 1 i 2.

Załącznik 1

Obrazki do ćwiczeń artykulacyjnych:

haczyk, kubeczek

Klucze

Kubeczek

Kaczor

Kaczor

Leczy

Oczy

Pieczętka

Raczek

Raczek

Raczek

Co robi kot? - Mruczy

https://youtu.be/_kzDnwevJLU

Buziaczek

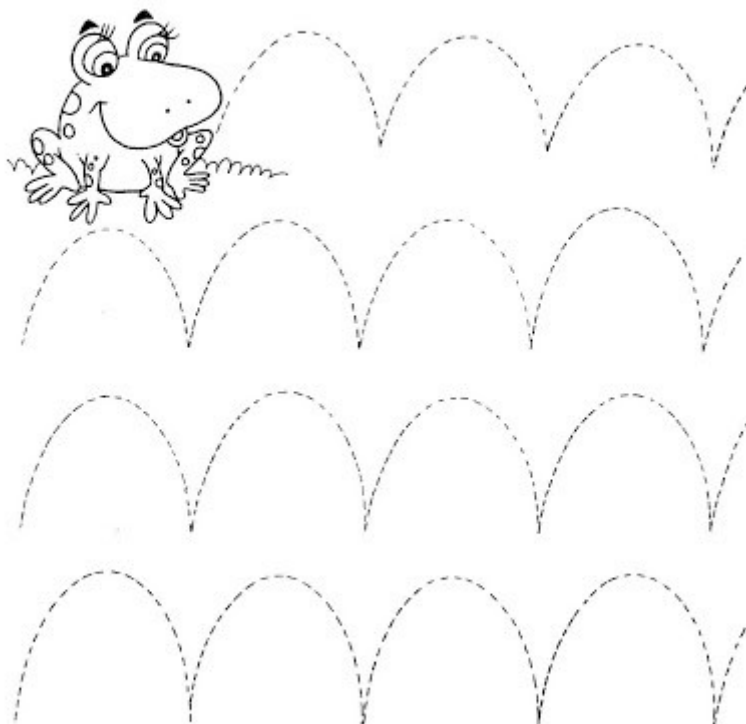

Załącznik 2

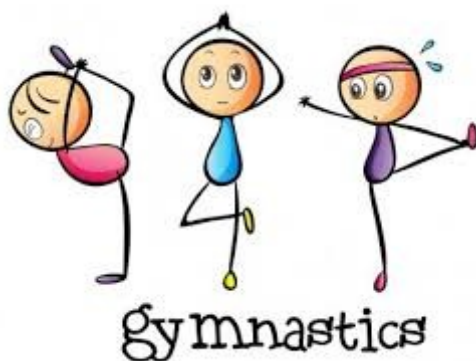
Dziecko utrwała wielokrotnie wyraz w zabawach związanych z ruchem

- wodzenie ręką po śladzie, dziecko wymawia dany wyraz wodząc paluszkiem lub ołówkiem po śladzie.

Cubra os pulinhos do sapo com
bolinhas de papel crepom!

- wybieramy jakąś aktywność fizyczną, np. przysiady i w czasie tej aktywności dziecko powtarza ćwiczony wyraz.

Załącznik 3

Ćwiczenia sprawności narządów artykulacyjnych

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na kształtowanie się mowy jest słuch oraz gotowość narządów artykulacyjnych do określonych, precyzyjnych ruchów. Narządy artykulacyjne to język, wargi, zęby, podniebienie miękkie oraz żuchwa.

Ruchy warg potrzebne są do wykształcenia m.in. wszystkich samogłosek, spółgłosek wargowych, takich jak np. **m, p, b**, wargowo- zębowych: **w, f** oraz innych, np. głoski **sz**, przy której wargi powinny być lekko wysunięte i zaokrąglone.

Język bierze udział w tworzeniu wszystkich dźwięków mowy, dlatego jego sprawność jest kluczowa w **nabywaniu umiejętności artykulacyjnych**.

Podniebienie miękkie decyduje o poprawności głosek tzw. nosowych, a więc **m, n, ą, ę** i innych dźwięków nosowych występujących w języku polskim.

Żuchwa też bierze udział w tworzeniu głosek, wpływa na poprawną barwę samogłosek, a także spółgłosek, przyczynia się do wyrazistości mówienia, dzięki jej odpowiedniemu otwarciu uzyskujemy większe natężenie wypowiadanych dźwięków.

Ze względu na powyżej wymienione uwarunkowania przedstawiam kilka podstawowych ćwiczeń, które ułatwią dziecku nabywanie prawidłowych nawyków artykulacyjnych.

Ćwiczenia

Pionizowanie języka

- Wysuwanie języka do noska /przy trudnościach ze spionizowaniem można nasmarować dżemem, nutellą nad górną wargą. Zadaniem dziecka jest zlizanie słodkości językiem.
- Liczenie ząbków- przy otwartej buzi unosimy czubek języka do zębów, po kolei dotykamy wszystkie zęby
- Masowanie podniebienia twardego czubkiem języka od ząbków, daleko w kierunku gardła
- Kłaskanie – przykleić język do podniebienia, następnie go oderwać. Usłyszymy kłąśnięcie języka/popularne „koniki”.
- Pokazywanie językiem, gdzie jest nosek, oczy, włosy.

Spionizowany język umożliwia prawidłową wymowę głosek **t, d, n, l, sz, ż, cz, dż, r**

Spłaszczanie języka

- „Język śpi” – ułożyć język płasko na dnie jamy ustnej, czubek języka dotyka do dolnych zębów, język jest nieruchomy, płaski, rozluźniony.
- Masowanie czubkiem języka dna jamy ustnej
- Wsuwanie języka na brodę/ języka cienkiego jak żądło osy i szerokiego, rozluźnionego.

Uwaga: dzieci, które mają tendencję do wsuwania języka między ząbki nie powinny wykonywać ćw. W których język wysuwa się poza linię zębów, aby nie pogłębiać istniejącej już wady wymowy.

Spłaszczony język umożliwia prawidłową wymowę głosek twardych np. **s, z, c, dz/zamiast ś, ź, ć, dź** /prawidłową wymowę samogłoski **a**, różnicowanie samogłosek **y, i** itp.

Ćwiczenia warg

W uzyskaniu prawidłowej artykulacji pomagają sprawne wargi. Praca ich odbywa się głównie dzięki działaniu mięśnia okrężnego warg. Ruchy warg oraz ich odpowiednie napięcie warunkują prawidłowe nabywanie głosek takich jak:

- spółgłoski wargowe **m, p, b**
- spółgłoski wargowo – zębowe **w, f**
- spółgłoski typu: **s, z, c, dz,.....sz, ź, cz, dź,.....ś, ź, ć, dź.**
- a także wpływają na uzyskanie właściwej barwy samogłosek.

Sprawne wargi, oprócz sprawnego języka warunkują dobrą wyrazistość mówienia.

Pyszczki i ryjki:

1. Ryjek myszki – wargi wyciągnięte, mocno zaciśnięte (wąski ryjek)
2. Pyszczyk świnki – rozluźnienie napięcia warg, wargi wysunięte, zaokrąglone, widać ząbki. Dziecko dotyka paluszkiem warg, aby stwierdzić, że są one miękkie.
3. Trąba słonia – bardzo duże napięcie warg, przytrzymanie napięcia. Dziecko wyciąga wargi, tak jakby mu rosła trąba. Porusza „trąbą”.
4. Rybka – wargi wyciągnięte i ściągnięte. Porusza żuchwą.
5. Zajączek – Unieść górną wargę w taki sposób, aby ukazały się górne ząbki. Wargi ściągnięte.
6. Wścikły zajączek – wargi jak wyżej, zmarszczyć nosek.

Minki:

1. Uśmiechnąć się tak, aby było widać ząbki.
2. Uśmiechnąć się „bez ząbków” – wargi rozciągnięte, złączone.
3. Uśmiech do ucha, na jedną stronę.(lewą i prawą).
4. Smutna minka – wargi w podkówkę.
5. Zła minka – wargi mocno zaciśnięte oraz poruszona cała muskulatura twarzy.

Wykonać kilkakrotnie, na zmianę.

Całuski:

1. Wysyłamy całuski do ukochanych osób. Zwarcie warg powinno odbyć się, gdy wargi są wysunięte. Zbyt słabe wyciągnięcie warg świadczy o niedostatecznym napięciu.
2. Długi buziak – przytrzymać wargi w pozycji wyciągniętej i przeciągać moment zwarcia.

Ćwiczenia na samogłoskach (Karmnik dla ptaków)

1. **A** – buzia bardzo szeroko otwarta. Przez takie drzwi wejdzie wrona, bo jest duża.
2. **O** – żuchwa opuszczona, jak przy **a**, ale wargi zwężone. Teraz do karmnika wchodzi sroka – jest mniejsza od wrony.
3. **E** – buzia rozciągnięta, jak w mocnym uśmiechu. Ząbki dość znacznie rozchylone. Przez takie drzwi przecisnie się gołąbek.
4. **I** – buzia lekko uśmiechnięta, ząbki lekko rozchylone. Teraz do karmnika po ziarenka może wejść szpak.
5. **U** – wargi wyciągnięte, zbliżone do siebie. Przez taką małą szparkę może wejść tylko wróbelek.

U fryzjera:

1. Myjemy wargi – czubek języka oblizuje mocno rozchylone wargi
2. Czeszemy wargi – ząbki udają grzebień, pocierając o wargi.
3. Suszymy wargi – zmniejszamy napięcie warg, wypuszczamy strumień powietrza, wargi lekko, bez napięcia wydymają się.

Pojazdy:

1. Naśladujemy pracę różnych pojazdów, aby wprowadzić wargi w wibrację (motory, traktory).

Koniki:

1. Naśladujemy parskanie konia, aby rozluźnić wargi.

W przypadku sprawnie działającego mięśnia okrężnego parskanie jest ćwiczeniem rozluźniającym. U małych dzieci obserwuje się często wzmożone napięcie przy tym ćwiczeniu, dlatego nie oczekujemy od razu poprawności, która przyjdzie z czasem.

Każdą zabawę staramy się najpierw pokazać na sobie, potem ją nazwać w sposób zabawowy, aby dziecko kojarzyło te ćwiczenia z przyjemnością, a nie z trudnym obowiązkiem.